

De feilbaarheid der fatsoenlijkheid

Een analyse van een hedendaags debat

Abstract

De status quo van het hedendaagse immigrantendebat is volgens velen onwenselijk. Deze onwenselijkheid schuilt in een impasse die inmiddels is bereikt binnen het debat blijkt na een analyse van het immigrantendebat. Hierna wordt het concept van de vrijheid van meningsuiting hieraan gekoppeld. In dit paper wordt gepleit voor een vermindering van de restricties op de vrijheid van meningsuiting. Een bevinding is dat morele principes geen legitieme grond zijn voor restricties voor de vrijheid van meningsuiting, omdat deze feilbaar zijn en daarmee zelf onderwerp van discussie zijn. Hieruit volgt dat het aanmatigen van onfeilbaarheid problematisch is binnen het publieke debat. Het ontnemt de kans op het vinden op de waarheid, en anderzijds weerhoudt ze de waarheid ervan overtuigend te blijven. Daarnaast leidt het tot politieke correctheid, waardoor Wilders als een symptoom van een tekort aan vrijheid van meningsuiting gezien moet worden in plaats van de oorzaak, mede omdat een kritische houding binnen een debat niet meer mogelijk is. Tevens leidt het tot verlies van betekenis van belangrijke morele concepten zoals tolerantie. Geconcludeerd wordt dat wetsartikel 137c een interpretatie toegewezen zal moeten worden die aansluit bij het klassieke tolerantiebeprij uit de verlichting om de onwenselijkheid van de status quo van het immigrantendebat te doorbreken. Progressie kan alleen bereikt wordt wanneer niet de meerderheid beslist wat waar is, maar wanneer het kritische denken dat teweeg wordt gebracht door de twijfel zijn intrede doet in het debat.

Bart Gulden
Studentnummer 3904202
Faculteit Geesteswetenschappen
Departement Filosofie en Religiewetenschap
Afdeling Praktische Filosofie
Inleverdatum: 23-01-17
Hoofdbegeleider: Caroline Harnacke
Tweede beoordelaar: Maarten van Houten

Inhoudsopgave

● 1. Introductie	3
o 1.1 Het publieke debat	5
● 2. Onwenselijkheid van dit publieke debat	6
o 2.1 Polarisatie	6
o 2.2 Problematiek van uitsluiting	7
o 2.3 De feilbaarheid van een mening	8
o 2.4 Het handhaven van orde	10
● 3. Het doorbreken van de status quo	11
o 3.1 Een gelijke machtsverhouding binnen het publieke debat	11
o 3.2 Politieke correctheid en het belang van een kritische houding	12
o 3.3 Betekenisverlies van morele concepten en het gevaar dat hierin schuilt	14
● 4. Conclusie	15
● Literatuurlijst	17
● Bijlage 1	18

1. Introductie

“Knettergek”.¹ Zo noemde Geert Wilders, partijleider van de binnen het immigratiedebat extreemrechtse Partij Voor de Vrijheid (PVV), de rechters die hem veroordeelde voor discriminatie en groepsbelediging in het proces over zijn “minder Marokkanen” uitspraak. Deze uitspraak werd gemaakt binnen het immigratiedebat, het debat over het wel of niet toelaten van (economische) vluchtelingen en arbeidsmigranten en deed daarmee de grondvesten van de Nederlandse vrijheid van meningsuiting schudden. Was Wilders’ uitspraak toelaatbaar? Het ontketende in ieder geval een groot publiek debat over vrijheid van meningsuiting, mede omdat de vrijheid van meningsuiting gezien wordt als een fundamenteel recht binnen de Nederlandse maatschappij en daarom verdedigd moet worden. Enerzijds worden aanslagen zoals die in Parijs op satirisch blad Charlie Hebdo gezien als ‘een oorlog tegen onze vrijheid’.² Anderzijds is de vrijheid van meningsuiting onderwerp van discussie omdat zij volgens sommigen restricties verschaft. In de woorden van Sybrand Buma: “Deze wetten (artikel 137c en 137d) zijn er om te voorkomen dat mensen door die beledigingen in een kwetsbare positie komen waaruit zij zich niet kunnen verweren.”³ Deze woorden van Buma zijn een antwoord in een interview dat is afgenomen naar aanleiding van het wetsvoorstel van de politieke partij VNL om de restricties op de vrijheid van meningsuiting te verminderen. VoorNederland (VNL) wil de huidige restricties, op uitzondering van het oproepen tot geweld, afschaffen.

Samenvattend kan gesteld worden dat de discussie die woedt over de vrijheid van meningsuiting er een is die gaat over hoe wij ‘vrijheid’ in ‘vrijheid van meningsuiting’ definiëren en waar de restricties zouden moeten komen te liggen. De vrijheid van meningsuiting heeft betrekking op alle overtuigingen die denkbaar zijn, maar in dit paper zal alleen gefocust worden op de overtuigingen die betrekking hebben op het immigratiedebat, waarbij gebruik wordt gemaakt van het strafproces van Wilders als casus.

Dit proces is relevant vanwege een paar redenen. Ten eerste laat dit proces goed zien waarom de huidige status quo van het immigratiedebat onwenselijk is en wat de vrijheid van meningsuiting hiermee te maken heeft. Ten tweede is het proces, en de nasleep ervan, een goede manier om de gangbare argumenten voor restricties van de vrijheid van meningsuiting uiteen te zetten en om deze vervolgens te analyseren en te trachten deze te ontcrachten. Daarbij moet benadrukt worden dat het niet om de legitimiteit van de veroordeling zelf gaat. Ook hierover wordt getwist, maar in dit paper zal ik me focussen op een filosofisch-ethische analyse.

De huidige restricties zijn gedefinieerd in de wet als wetsartikel 137c en 137d. Wetsartikel 137c luidt als volgt:

¹ Marcel Haenen, “Wilders schuldig tot aanzetten tot discriminatie, geen straf”, *NRC*, 9 december, 2016. Geraadpleegd op 20 januari 2016. <https://www.nrc.nl/nieuws/2016/12/09/volg-hier-het-vonnis-in-minder-minder-zaak-tegen-wilders-a1535780>

² Kleis Jager, “Dit is een oorlog tegen onze vrijheid”, *Trouw*, 18 januari, 2015. Geraadpleegd op 15 december 2016. <http://www.trouw.nl/tr/nl/33627/Aanslag-Charlie-Hebdo/article/detail/3831966/2015/01/18/Dit-is-een-oorlog-tegen-onze-vrijheid.dhtml>

³ Avinash Bhikie, “Interview Siebrand Buma 'Verruiming vrijheid van meningsuiting vergroot kans op geweld.’” *Nu.nl*, 15 december, 2016. Geraadpleegd op 15 december 2016. <http://www.nu.nl/politiek/4365763/interview-buma-verruiming-vrijheid-van-meningsuiting-vergroot-kans-geweld.html>

1. Hij die zich in het openbaar, mondeling of bij geschrift of afbeelding, opzettelijk beledigend uitlaat over een groep mensen wegens hun ras, hun godsdienst of levensovertuiging, hun hetero- of homoseksuele gerichtheid of hun lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of geldboete van de derde categorie.
2. Indien het feit wordt gepleegd door een persoon die daarvan een beroep of gewoonte maakt of door twee of meer verenigde personen wordt gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren of geldboete van de vierde categorie opgelegd.

En voor 137d geldt hetzelfde in termen van aanzetten tot haat, discriminatie van mensen geweldig optreden tegen persoon of goed van mensen met dezelfde kenmerken als geschetst in artikel 137c.

Het gangbare uitgangspunt binnen het publieke debat is dat deze restricties de juiste zijn. Beledigen van mensen op basis van ras, godsdienst of seksuele overtuiging druist in tegen het gelijkwaardigheidsbeginsel waar onze democratie op is gestoeld, en daarmee ook tegen de morele principes van het grootste deel van de bevolking. Mede daarom is de persoon Wilders een interessant figuur in deze discussie. Hij profileert zich als groot voorstander van de vrijheid van meningsuiting maar maakt hier volgens een bepaalde groep misbruik van. Deze groep concretiseerde hun kritiek door aangifte te doen tegen Wilders na deze uitspraak, die hij op 19 maart 2014 deed:

“Ik vraag aan jullie, willen jullie in deze stad en in Nederland meer of minder Marokkanen?”⁴

Wilders werd door de officier van justitie op het matje geroepen en op 9 december 2016 is hij veroordeeld voor groepsbelediging en aanzetten tot discriminatie.

In dit paper zal ik pleiten voor een verbreding van de vrijheid van meningsuiting. De conceptie van de vrijheid van meningsuiting en expressie zoals Mill die uiteenzet in zijn boek ‘On Freedom’ zal hierbij centraal staan. Ik zal ten eerste trachten de onwenselijkheid van het publieke debat vast te stellen om vervolgens de bestaande restricties hieraan te relateren. Hierbij wordt het publieke debat geïnterpreteerd als het immigratiedebat omdat dit de context is waarin Wilders zijn uitspraak deed. Er wordt gebruik gemaakt van het onderzoek dat Paul Cliteur deed naar de zaak Wilders op verzoek van de rechtbank. Verder zal blijken dat Wilders gezien moet worden als het symptoom van de restricties op de vrijheid van meningsuiting, in tegenstelling tot de oorzaak. Tevens zal ik het argument van Feinberg voor restricties op de vrijheid van meningsuiting weerleggen. Ik zal beargumenteren hoe, door restricties op de vrijheid van meningsuiting, het publieke debat gestokt wordt door politieke correctheid, waardoor een leegte binnen het publieke debat ontstaat. Deze leegte zal ik betrekken op het concept ‘tolerantie’, wat tevens een speciale status heeft met betrekking tot de vrijheid van

⁴ “Wilders schuldig aan groepsbelediging en aanzetten tot discriminatie,” *Rechtbank Den Haag*, 09 december, 2016. Geraadpleegd op 11-01-17.

<https://www.rechtspraak.nl/Organisatie-en-contact/Organisatie/Rechtbanken/Rechtbank-Den-Haag/Nieuws/Paginas/Wilders-schuldig-aan-groepsbelediging-en-aanzetten-tot-discriminatie.aspx>

meningsuiting. Vervolgens zal ik vaststellen waarom een bredere opvatting de eerder besproken problematiek van het huidige publieke debat kan voorkomen.

1.1 Het publieke debat

Het immigratiedebat vervult nu al een tijd een prominente rol binnen het Nederlands maatschappelijke discours. Misschien wel het meest opvallende aan deze hele discussie is de grote mate van polarisatie, die uiteindelijk leidt tot het problematische eindpunt waarin één groep, voor of tegen, zich buiten het debat geplaatst voelt.

Als men af zou moeten gaan op het publieke discours, lijkt de ene kant de groep die de deur wagenwijd open wilt zetten te staan, en aan de andere kant de groep die stellig alle grenzen en deuren dicht wilt. Nu moet hier gelijk aan toegevoegd worden dat polarisatie binnen een publiek debat niet inherent slecht is. Sterker nog, polarisatie is inherent aan een publiek debat. Een debat is namelijk een woordenstrijd, en voor een strijd zijn partijen nodig die zich niet in elkaars standpunt kunnen vinden. Hier wordt later nog op teruggekomen. De grote mate van polarisatie zorgt er echter tegelijkertijd voor dat de discussie fel wordt gevoerd. Het beeld wat bij is gebleven is dat van de AZC-bijeenkomst in Steenbergen op 21 oktober in 2015, waar een voorstander van het AZC werd overschreeuwd door tegenstanders met leuzen zoals “daar moet een piemel in”. Tekenend waren de woorden van de voorstander tijdens deze leus: “Ik weet dat anderen vanavond al niet meer voor hun mening hebben durven uitkomen; uit angst voor agressie. Uit angst voor represailles.”⁵ Ongeacht of de voorstander inderdaad op voorhand kennis hiervan had, was deze woorden na de bijeenkomst legitiem.

Maar deze felheid is niet eenzijdig; ook het ‘ja’ of ‘voor’ kamp maakt zich hier op momenten schuldig aan. Zo is het ook zo dat mensen die op Wilders stemmen hier vaak niet voor durven uit te komen, omdat ze bijvoorbeeld bang zijn hun baan te verliezen.⁶ Daarnaast geven zij ook vaak aan nooit gehoord te worden door de politiek en juist daarom op de heer Wilders te stemmen. De eindstand is dat de extremere posities het debat beheersen in die zin dat zij meeste media-aandacht krijgen en daarmee het meest besproken zijn in het publieke debat. Zo is bijvoorbeeld de berichtgeving over onder andere het hierboven genoemde voorval bij het AZC een tijdlang prominent binnen het binnenlandse nieuws geweest. De extremere posities zijn door hun standvastigheid en isolement binnen het spectrum echter niet bereid naar elkaar te luisteren.

Overigens valt niet te ontkennen dat er sprake is van een ‘grijs’ midden. Zo is er een initiatief vanuit Utrechtse studenten genaamd “Dare to be Grey”⁷, waarmee zij het grijze midden ook een plaats binnen het debat willen geven. Echter, zoals de naam al doet vermoeden, valt tegelijkertijd ook niet te ontkennen dat zij geenzelfde mate van publiciteit in de media krijgen, niet in eenzelfde mate deelnemen aan het debat en daarmee ook het publieke debat niet mede kleur geven.

Het proces Wilders laat deze tweedeling perfect zien. Zijn uitspraak “willen jullie meer of minder Marokkanen” wordt enerzijds door tegenstanders bestempeld

⁵ Nieuwsuur, Steenbergen: het protest dat ‘de toon zette voor het azc debat’, geüpload op 1 augustus 2016. Waargenomen op https://www.youtube.com/watch?v=nZz9jj270_M

⁶ Wierd Duk, “Ik stem pvv, maar loop er niet mee te koop”, *AD*, 26 november, 2016.

Geraadpleegd op 15 december 2016. <http://www.ad.nl/dossier-nieuws/ik-stem-pvv-maar-loop-er-niet-mee-te-koop~af11437b/>

⁷ Meer informatie kan gevonden worden op <http://www.daretobegrey.org/>

als racistisch en/of discriminatoir. Anderzijds claimt (onder andere) zijn electoraat dat dit als een politieke uitspraak gezien moet worden die in lijn is met hun standpunt binnen het politieke debat. Dit laatste is niet geheel onbelangrijk, want op het moment dat een politicus wordt veroordeeld voor een standpunt dat hij inneemt en waar een electoraat zich in kan vinden, en dit een reden is om op deze politicus te stemmen, is dit binnen een representatieve democratie ook een vervolging van zijn electoraat.⁸ Als een politicus wordt gekozen door een electoraat omdat hij hun standpunt verdedigt, en hij omwille van het verdedigen van dit standpunt wordt veroordeeld, dan betekent dit dat binnen een democratie waarin een electoraat haar vertegenwoordiger kiest op basis van het gedeelde standpunt, zij ook veroordeeld wordt omdat zij indirect verbonden is met het veroordeelde en door de vertegenwoordiger verdedigde standpunt. Dit is overigens ook het standpunt van Wilders en zijn advocaat; zij zien dit proces als een politiek proces waarin de mening van Wilders, en daarmee zijn electoraat, monddood wordt gemaakt. Een juiste analyse zal later blijken. Overigens kan hetzelfde gezegd worden over de tegenstanders van Wilders en dan met name degenen die aangifte tegen hem gedaan hebben. Op het moment dat Wilders niet veroordeeld zou worden, zouden zij het gevoel hebben buitengesloten te worden. Dat (discriminatie) is immers hetgeen waar zij aangifte tegen doen.

Er lijkt hier een impasse te zijn bereikt. Wat de uitspraak in de zaak Wilders ook is, altijd zal een groep zich buiten het publieke debat geplaatst voelen. De rechtbank beslist wat legitiem is binnen het publieke debat: bij een veroordeling van Wilders verwerpt zij de legitimiteit van het standpunt van Wilders en zijn electoraat en bij een vrijspraak die van degenen die aangifte deden tegen Wilders. Door het wegnemen van deze legitimiteit verdwijnt ook de gelijkwaardige verdeling van posities binnen het debat. Dit zal later toegelicht worden.

Samenvattend kan gesteld worden dat er sprake is van een bekleding van extreme posities binnen het spectrum omtrent het immigratiedebat, waarbij het proces van Wilders heeft geleid tot een impasse in het debat. Nu zijn tegengestelde posities in een debat niet per definitie problematisch - zoals eerder gezegd is polarisatie inherent aan een publiek debat. Dit zal nu uiteen gezet worden. Later zal toegelicht worden dat in het specifieke geval van de behandelde casus wel sprake is van enige problematiek.

2. Onwenselijkheid van dit publieke debat

2.1 Polarisatie

Zoals eerder benoemd is polarisatie niet inherent slecht, maar juist noodzakelijk voor een publiek debat. In zijn essay *There's no such thing as freedom of speech, and it's a good thing too* bespreekt Stanley Fish waarom de 'vrijheid' van meningsuiting niet absoluut is. Deze is namelijk inherent begrensd door de normen die het zinvol maken om te spreken. Spraak, zo stelt hij, 'is nooit een waarde in en van zichzelf, maar wordt altijd 'geproduceerd binnen het terrein van een bepaalde conceptie van het goede'⁹. Spraak, en daarmee het uiten van een mening of overtuiging, heeft

⁸ Paul Cliteur, "De zaak Wilders," in *Bardot, Fallaci, Houellebecq en Wilders*, (De Blauwe Tijger, 2016), 78.

⁹ Stanley Fish, "There's No Such Thing as Freedom of Speech and it's a Good Thing Too", (Oxford: Oxford University Press, 1994), 104. Vertaling door mij.

alleen betekenis als hiermee wordt getracht een doel te bereiken.¹⁰ Met het uiten van een mening verwerpt men de legitimiteit van de andere mening; als hiervan geen sprake zou zijn zou het legitiem zijn om iedere overtuiging te bevorderen, wat de reden voor het nastreven van de eigen mening of overtuiging teniet doet.¹¹

Deze gedachtegang volgend komt hij uit op de volgende conclusie: “‘free’ speech is just the name we give to verbal behaviour that serves the substantive agendas we wish to advance”.¹² Vrijheid van meningsuiting moet dus gezien worden als een middel dat gebruikt wordt door een bepaalde groep om hun politieke of morele standpunt te bekrachtigen. Inherent is daarmee de afwijzing van het tegenovergestelde standpunt. Als men polarisatie opvat als een proces waarbij een tegenstelling van opvattingen wordt veroorzaakt, in stand gehouden en/of versterkt, en daarmee ook de tegenstelling van groepen die deze uitdragen, dan is het evident dat polarisatie inherent is aan een publiek debat. Men is immers bezig met strijden tegen een ander gedachtegoed zodra er een betekenisvolle mening wordt geuit. En juist dit proces van afzetten tegen een ander gedachtegoed maakt het gedachtegoed dat men zelf voorstaat betekenisvol en is zelfs noodzakelijk voor deze betekenisvolheid: “de uitzondering op een ongereguleerde expressie is geen negatieve uitzondering, maar een positief uithollen omwille van een bepaalde waarde – wij zijn vóór dit, en dus tégen dat – in relatie tot de waarde die op dat moment tot stand kan worden gebracht.”¹³

Het is belangrijk om op te merken dat ik open laat wat de conclusie van een debat moet zijn. Zo kan gesteld worden dat een debat tot een consensus moet leiden, of juist een politiek conflict. Het punt wat ik probeer aan te tonen met de argumentatie van Fish is dat aan deze conclusie een debat moet voorafgaan, en polarisatie noodzakelijk binnen een debat is. Zonder polarisatie geen debat.

De vraag die nu rijst is vanzelfsprekend: wat maakt polarisatie in het geval van het immigratiedebat problematisch? Het antwoord op deze vraag kan gevonden worden bij de impasse zoals eerder beschreven. De status quo van het debat brengt met zich mee dat een partij binnen het publieke domein de mogelijkheid tot het ventileren van haar mening wordt ontnomen. Waarom dat onwenselijk is, hangt samen met het feit dat restricties aan de vrijheid van meningsuiting noodzakelijk zijn om te kunnen spreken van meningsuiting. Zonder restricties, nogmaals, is de mening en de uiting ervan betekenisloos. Echter, wat die restricties precies moeten zijn, moet beslist worden op legitieme gronden. Wat deze legitieme gronden zouden moeten zijn, is omstreden.

2.2 Problematiek van uitsluiting

Om van legitieme gronden te kunnen spreken, moet beslist worden welke agenda's wel worden bevorderd en welke niet. Deze algemene of absolute geldigheid aan de grenzen van de vrijheid van meningsuiting moet zijn legitimiteit ontlenen aan een principe dat zijn legitimiteit zelf niet aan een ander principe hoeft te ontlenen.¹⁴ Dit betekent dus dat er van een principe sprake moet zijn dat bepaalde intrinsieke waarde heeft. Deze waarde is van morele aard. Immers, hetgeen wat wordt

¹⁰ Rob Wijnberg, *In Dubio: Vrijheid van meningsuiting als het recht om te twijfelen*, (Amsterdam: Prometheus, 2010), 20.

¹¹ Wijnberg, *In Dubio*, 20.

¹² Fish, *Free Speech*, 102.

¹³ Wijnberg, *In Dubio*, 20.

¹⁴ Wijnberg, *In Dubio*, 23.

toegestaan om uitgesproken te worden is 'goed', en hetgeen wat verboden is 'slecht'. Het principe en haar definitie is het fundament op basis waarvan dit onderscheid wordt gemaakt.¹⁵

Nu is het niet het doel van dit paper om op zoek te gaan naar de definitie van dit algemeen geldende principe. Tevens zullen nu ook niet alle pogingen worden omschreven die getracht hebben deze definitie te vinden. Dit in het achterhoofd houdend lijkt het echter zo dat de definitie van dit principe nog steeds niet gevonden is. Zo werd slavernij in vroegere tijden ook als 'goed' bestempeld, en was het homohuwelijk honderd jaar geleden ondenkbaar. Het punt is dat de twijfel over wat het goede nu precies is, en daarmee de definitie van dit alomvattende principe dat ons kan vertellen waar de restricties op de vrijheid van meningsuiting zouden moeten liggen, nooit is opgehouden en misschien ook nooit zal ophouden. Immers, wat goed is, is cultureel en tijdsgebonden. Hieruit volgt dat de gronden waarop bijvoorbeeld artikel 137c stoelt, niet legitiem zijn. En het is juist het ondermijnen van de bestaande twijfel over de definitie van het absoluut geldende principe wat de status quo van het huidige debat onwenselijk maakt.

In de woorden van John Stuart Mill: "Als de gehele mensheid met één uitzondering dezelfde mening had, terwijl die ene persoon een tegengestelde opvatting koesterde, dan zou de mensheid even weinig recht hebben om die ene persoon tot zwijgen te brengen dan hij zou hebben om de mensheid het zwijgen op te leggen, als hij de macht had."¹⁶ Mill benadrukt hier het belang van een vrij publiek debat waarin niemand zomaar monddood wordt gemaakt. Belangrijk is volgens Mill

"... dat daardoor de mensheid iets ontnomen wordt; het nageslacht evengoed als de huidige generatie; de mensen die zich tegen deze mening verzetten nog meer dan de aanhangers ervan. Als het een juiste opvatting is, ontnemt men hen de mogelijkheid om hun dwaling door de waarheid te vervangen; en als zij onjuist is missen zij, wat een bijna even groot goed is, het duidelijker inzicht en de levendigere indruk van de waarheid, die ontstaan door het ontmoeten van de dwaling."¹⁷

Deze uitspraak is onder te verdelen in twee argumenten: zowel de nadeligheid van het onderdrukken van juiste als onjuiste meningen. Beide zijn belangrijk om te spreken binnen de context van het proces van Wilders.

2.3 De feilbaarheid van een mening

Wilders' mening kan op verschillende manieren als juist (of onjuist) opgevat worden. Laat ons aannemen dat minder Marokkanen in Nederland de juiste oplossing is voor de problematiek voor wat hij en zijn electoraat zien als problematische islamisering van Nederland. Als een juiste mening wordt onderdrukt, ontkennen de onderdrukkers van deze mening de waarheid ervan. Hieruit volgt dat zij de zekerheid die zij ervaren over hun eigen mening gelijk stellen met de absolute waarheid. Hierbij is het niet relevant of de onderdrukkers van een ware mening een positief alternatief hebben. Het principe is dat een stelling wordt ingenomen tegenover een ware mening, positief of negatief. Deze stelling wordt vervolgens als absolute waarheid

¹⁵ Wijnberg, In Dubio, 23.

¹⁶ John S. Mill, *Over vrijheid*, (Amsterdam: Boom, 1989), 53.

¹⁷ Mill, *Over vrijheid*, 53.

aangenomen. Mill noemt dit een aanmatiging van de onfeilbaarheid.¹⁸ Dit terwijl ieder mens feilbaar is; iedereen heeft het vermogen om fouten te maken, ook met betrekking tot zijn of haar overtuiging. Immers, het alomvattende principe van het goede is nog niet gevonden en daarmee bestaat de mogelijkheid dat elke willekeurige overtuiging even 'fout' is. Een aanmatiging van de onfeilbaarheid heeft daarmee in zich dat het de mogelijkheid op het vinden de waarheid onmogelijk maakt, wanneer zij een juiste mening verbiedt.

Hier tegenin zou gebracht kunnen worden dat dit geen reden is om de beslissing te maken om iets te verbieden. Als de overheid Wilders' uitspraken verbiedt op basis van het feit dat zij deze uitspraken als racistisch beschouwt, staat het haar vrij om daarnaar te handelen. Zij matigt zich dan misschien in dat kader de onfeilbaarheid aan, maar dat doet zij bij al haar regelgeving.¹⁹ Immers, als er nooit naar overtuigingen wordt gehandeld omdat deze overtuigingen feilbaar zijn, zal er nooit meer gehandeld kunnen worden. Alle overtuigingen op basis waarvan deze handelingen uitgevoerd zullen worden zijn immers feilbaar.²⁰ Dit zou betekenen dat moorden bijvoorbeeld niet verboden zou kunnen worden. Het feit dat moorden slecht zou zijn is immers ook maar een mening, en daarmee feilbaar.

Dit is vanzelfsprekend onwenselijk en wordt als volgt door Mill weerlegd: "Er bestaat het grootste verschil tussen de veronderstelling dat een mening juist is, omdat zij nooit is weerlegd, en de constatering dat zij waar is met de bedoeling om niet toe te staan dat men haar weerlegt".²¹ Alleen in het eerste geval kan een mening als waar worden aangenomen. Denken en spreken heeft in die zin dan ook een speciale status. Alleen door met elkaar te spreken en te denken kan men erachter komen dat een vergissing of fout is gemaakt. De ervaring leert ons veel, maar zal vaak gepaard gaan met een uitleg die helder maakt waarom er sprake is van een vergissing. Alleen als de mogelijkheid er is om dit te doen, behoudt een oordeel zijn waarde.²² Aangenomen dat men absolute waarheid (nog) niet kent, kan alleen door ruimte te behouden voor de weerlegging waarde worden toegeschreven aan overtuigingen. Op dezelfde manier wordt ook de wetenschap bedreven, waarvan wordt erkend dat zij het beste systeem is van de zoektocht naar de waarheid. Ook daar is de twijfel de drijvende kracht achter het aannemen van een waarheid. Alleen op het moment dat een theorie kritiek kán ondergaan, en vervolgens ondergaat, kan vastgesteld worden of zij als waar beschouwd kan worden of niet.

Als aangenomen wordt dat de overtuiging van Wilders waar is, dus dat 'minder Marokkanen' de oplossing is voor een bepaalde sociaal, maatschappelijke problematiek, matigt de overheid zich de onfeilbaarheid aan op het moment wanneer zij Wilders' uitspraken vaststelt als discriminatoir en groepsbeledigend. Hiermee ondermijnt zij een eventuele legitieme positie van zijn uitspraken binnen het immigratiedebat. Zij doet dit wellicht niet op basis van het feit dat zij Wilders' uitspraken in de context van het immigratiedebat als onwaar acht, maar op basis van een moreel kader; de uitspraken vindt zij beledigend en daarmee 'fout'. Echter, eerder is gebleken dat de algemene waarheid van een moreel kader betwifelbaar en dus feilbaar is. De overheid matigt zich dus de onfeilbaarheid aan met betrekking tot een moreel kader van wat zij als juist acht.

¹⁸ Mill, Over vrijheid, 53.

¹⁹ Mill, Over vrijheid, 55.

²⁰ Mill, Over vrijheid, 55.

²¹ Mill, Over vrijheid, 56.

²² Mill, Over vrijheid, 57.

Deze lijn van argumentatie gaat vanzelfsprekend ook de andere kant op; als voorstanders van een strenger immigratiebeleid het spreken van een tegenstander van hun overtuiging onmogelijk maken, matigen ook zij zich de onfeilbaarheid aan en daarmee alle gevolgen van dien. De status quo is dan ook onwenselijk omdat de eerder beschreven impasse de mogelijkheid op het vinden van de waarheid en daarmee progressie ontnemt en ten tweede omdat deze stand van zaken de waarde van ieder oordeel, voor of tegen, teniet doet.

2.4 Het handhaven van orde

Een van de meest gebruikte argumenten voor het verbieden van een overtuiging of standpunt is die van de ordehandhaving. Eerder werd het interview van Buma al aangehaald waarin hij stelde dat restricties op de vrijheid van meningsuiting er zijn om bepaalde groepen mensen te beschermen. Deze argumentatie wordt ook vaak met betrekking tot de uitspraken van Wilders gebruikt, met als uitgangspunt dat zijn uitspraken tot vergelijkbare verschikkingen kunnen leiden zoals die in de Tweede Wereldoorlog. Dat deze gebeurtenissen verwerpelijk zijn staat buiten kijf, dat eenzelfde situatie vermeden moet worden ook. Vandaar ook dat het schadebeginsel van Mill, dat stelt dat “de enige reden waarom men rechtmatig macht kan uitoefenen over enig lid van een beschaafde samenleving, tegen zijn, is de zorg dat anderen geen schade wordt toegebracht”²³, eveneens buiten kijf staat. Schade kan betrekking hebben op meer dan alleen fysiek geweld²⁴, maar omdat deze definitie geen onderwerp van discussie is binnen dit paper wordt aangenomen dat zij alleen betrekking heeft op fysiek geweld. Het onderscheid tussen mening en fysiek geweld is waaraan dit principe zijn speciale status ontleent; daar waar de strijd van de woorden volledig open moet zijn, moet een strijd die fysieke schade aanricht vermeden worden.

Er zijn echter ook posities die pleiten voor een aanvulling op het schadebeginsel van Mill. Zo stelt Feinberg dat het schadebeginsel niet voldoende is, en er ook sprake moet zijn van een ‘*offense principle*’. Dit principe is te definiëren als:

*“It is always a good reason in support of a proposed criminal prohibition that it would probably be an effective way of preventing serious offense (as opposed to injury or harm) to persons other than the actor, and that it is probably a necessary means to that end”.*²⁵

In feite stelt dit principe dat het voorkomen van beledigend gedrag bij uitstek een taak van de overheid (*criminal prohibition*) is.²⁶ Onder gedrag valt dan ook het uiten van een mening. Feinberg definieert een belediging met een normatieve invalshoek; een onrechtmatige gedraging van het schenden van de rechten van anderen.²⁷ Verder stelt Feinberg dat bij het vaststellen van een

²³ Mill, Over vrijheid, 43.

²⁴ David van Mill, "Freedom of Speech", *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Winter 2016 Edition), Edward N. Zalta (ed.). Geraadpleegd op 20-01-17.
<https://plato.stanford.edu/archives/win2016/entries/freedom-speech/>

²⁵ Joel Feinberg, “Offense to others,” in *The Moral Limits of the Criminal Law*, Volume 2, (Oxford: Oxford University Press, 1985), 1.

²⁶ Feinberg, Offense, 1.

²⁷ Feinberg, Offense, 1-2.

belediging, en daarmee een veroordeling vanuit de overheid, per geval goed gekeken moet worden naar verschillende factoren zoals persoonlijk belang, sociale waarde en misschien wel de belangrijkste: vrije expressie, waar de vrijheid van meningsuiting onder valt. Feinberg stelt dat vrije expressie het hoogste sociale belang heeft, maar dat er tegelijkertijd ook 'een aanstootgevende wijze van meningsuiting, in tegenstelling tot de inhoud, in sommige gevallen voldoende gewicht kan hebben'.²⁸

De repliek die hierop gegeven kan worden is als volgt: Feinberg heeft gelijk als hij stelt dat belediging begrepen moet worden vanuit een normatieve invalshoek. Ook heeft hij gelijk juist wanneer hij stelt dat er altijd gekeken moet worden naar bepaalde factoren als de overheid een persoon wil veroordelen op basis van zijn '*offense principle*'. Echter, zodra deze punten op meningen of overtuigingen worden toegepast blijkt waarom dit problematisch is. Juist in het domein van de meningen en overtuigingen staan deze factoren en normatieve invalshoek, ofwel 'legitimiteit' ter discussie. Op het moment dat een overtuiging op basis van belediging wordt veroordeeld, wordt een normatief of moreel kader als onfeilbaar aangematigd, terwijl de vrijheid van meningsuiting juist dient te worden gezien als het middel om te beslissen welke mening als beledigend opgevat dient te worden of niet, met de twijfel als drijvende kracht achter de waarheid. Paradoxaal genoeg verwerpt de vrijheid van meningsuiting dus het vaststellen van haar eigen grenzen.²⁹ Het is dan ook per definitie niet mogelijk om een overtuiging op basis van haar beledigende lading te verbieden en daarmee is het *offense principle* onwenselijk en illegitiem.

Hieruit volgt dat de over de eerder genoemde wetsartikelen (137c en d), de conclusie getrokken moet worden dat aan de legitimiteit van artikel 137c op zijn minst getoerd kan worden. Ook zij beroept zich op de belediging. Volgens dezelfde argumentatie die toegepast wordt op het argument van Feinberg, moet geconcludeerd worden dat dit wetsartikel onwenselijk en illegitiem is³⁰. Voor 137d is eenzelfde conclusie niet direct te trekken, en moet met het schadebeginsel van Mill in het achterhoofd haar legitimiteit erkend worden.

Het is echter ook interessant om te kijken naar wat de oorzaak is van daden die als beledigend opgevat kunnen worden, of in ergere mate, de orde verstoren. Want daar waar vaak wordt gesteld dat restricties op de vrijheid van meningsuiting de herhaling van de geschiedenis kunnen voorkomen, is misschien het tegenovergestelde het geval.

3 Doorbreken van de status quo

3.1 Een gelijke machtsverhouding binnen het publieke debat

Hierbij is het tweede argument van Mill van belang; een onjuist inzicht kan een duidelijker inzicht en een levendigere indruk van de waarheid geven. De twijfel die de waarde van een oordeel bepaalt moet niet onderschat worden. Want naast dat zij

²⁸ Feinberg, *Offense*, 44.

²⁹ Wijnberg, *In Dubio*, 32.

³⁰ Deze conclusie is wellicht star en controversieel, maar toch noodzakelijk in mijn ogen. Dit betekent niet het einde van een wereld waarin we fatsoenlijk en respectvol met elkaar omgaan. Het betekent wel dat we juist vertrouwen moeten hebben in het morele bewustzijn van de ander. Men zou zich kunnen afvragen wat het behouden van deze morele regelgeving waard is als men deze niet vanuit een intrinsieke morele motivatie naleeft.

tot overtuigingen leidt die de “toets der kritiek kunnen doorstaan”,³¹ leidt zij ook tot een kritische houding. Op het moment dat een overtuiging of mening in de ban wordt gedaan, verdwijnt de noodzaak voor een kritische houding tegenover deze mening of overtuiging.³² Als men niet weet waar men kritisch tegenover staat, is men ook niet in staat om daar kritisch tegenover te staan. Juist wanneer controversiële en/of verwerpelijke meningen worden verdreven uit het publieke debat, dreigt het gevaar van consolidatie van een controversiële en eventueel verwerpelijke mening. Want naast dat een verbod de mening stillegt, legt het ook de kritiek op deze mening stil.³³

Deze kritiek is op zijn plaats noodzakelijk om een reëel beeld van de samenleving in het publieke debat weer te geven. Als hiervan geen sprake is, ontstaat er een scheve machtsverhouding binnen het publieke discours. Dit heeft als gevolg dat mensen die door het merendeel van het volk als fundamentalistisch of radicaal bestempeld zouden worden zichzelf isoleren omdat zij het gevoel hebben dat hun mening minder bestaansrecht heeft.³⁴ Op dit moment zullen zij sneller radicaliseren en uiteindelijk op een punt belanden waarbij zij wensen de strijd niet meer met woorden te voeren. Terugkomend op de feilbaarheid waar eerder over is gesproken, kan het publieke debat als het strijdtoneel beschouwd worden en de vrijheid van meningsuiting als het middel om een gelijkwaardige strijd te bewerkstelligen, om aanmatiging van onfeilbaarheid van een overtuiging te voorkomen. Deze gedachtegang volgend lijkt het nu meer evident waarom Wilders in eerste instantie een symptoom is van een tekort aan vrijheid van meningsuiting, in plaats van een oorzaak. Het verstommen van de kritiek die hij wil leveren zorgt voor in de eerste plaats een steeds extremere houding binnen het debat, zowel van Wilders zelf als van zijn electoraat.

3.2 Politieke correctheid en het belang van een kritische houding

Ontkend wordt niet dat Wilders meningen predikt die zelf ook de onfeilbaarheid aanmatigen, zoals het verbieden van de Koran. Tevens is het zo dat de mening die Wilders verkondigt en die zijn electoraat met hem deelt, zeker nu na de veroordeling, minder ruimte wordt gegund binnen het publieke debat. Ten eerste is Wilders' standpunt binnen het publieke debat uniek omdat “...het een combinatie vormt van culturele analyse met een praktisch-politieke stellingname in de integratie- en immigratiepolitiek.”³⁵ Dat wil zeggen: Wilders beschouwt de islam als een ideologie en volgens hem draagt zij een grote verantwoordelijkheid voor de problematiek van nu. Zijn oplossing voor dit probleem is, in vrij letterlijke zin, het ‘verwijderen’ van de oorzaak van deze problematiek. Hij is de enige politicus die dit standpunt predikt als politicus binnen het politieke debat.

Door dit controversiële standpunt in te nemen wordt hij zelf vaak weggezet als een demagoog, en samen met zijn electoraat als ‘xenofobisch’ en/of ‘racistisch’.³⁶ Op het moment dat de overheid besluit Wilders te vervolgen voor zijn

³¹ Wijnberg, In Dubio, 59.

³² Wijnberg, In Dubio, 59.

³³ Wijnberg, In Dubio, 59.

³⁴ Wijnberg, In Dubio, 63.

³⁵ Cliteur, Wilders, 72.

³⁶ Martin Kuiper en Lucas Benschop, “Wilders: Wij zijn niet xenofob of racistisch,” *Nu.nl*, 25 mei, 2010. Geraadpleegd op 4-1-17. <http://www.nu.nl/politiek/2251677/wilderswij-niet-xenofob-of-racistisch-.html>

uitspraken hebben Wilders en zijn advocaat dan ook gelijk als zij spreken van een politiek proces; de overheid brengt machtsverdeling binnen het publieke en daarmee het politieke debat uit balans. Men zou hiertegen in kunnen brengen dat de uitspraken van Wilders onfatsoenlijk zijn; maar “wie alles wat onfatsoenlijk is strafrechtelijk zou willen verbieden, introduceert de dictatuur van de deugd.”³⁷ Met het oog op de eerder genoemde aanmatiging van onfeilbaarheid is dit onwenselijk. Tevens kan deze onfeilbaarheid leiden tot politieke correctheid; een kader van fatsoenlijkheid, of correctheid, binnen het debat op basis waarvan wordt beslist sommige meningen en/of overtuigingen te verbieden.

Het is problematisch dat men vaak denkt, dat men door termen zoals ‘racist’ en ‘xenofob’ naar de tegenpartij te werpen, de discussie wint zonder dit verder te onderbouwen. Echter, de discussie zou na het uitspreken van deze termen niet moeten stokken. Immers, wat maakt het zo dat Wilders’ uitspraken racistisch en/of xenofob zijn? Dat zou de kern van de discussie moeten zijn, maar in plaats daarvan wordt een kader van fatsoenlijkheid als onfeilbaar aangematigd en woedt de discussie over of een overtuiging daarom wel of niet geuit mag worden. Het ironische van deze politieke correctheid is dat deze voor hetgeen zorgt wat men tracht te voorkomen: een aanhang voor een, in het perspectief van de tegenstander van Wilders, verwerpelijke overtuiging. Juist het tegenovergestelde is het geval: een strijd met op het oog het verbieden van zijn overtuiging zal ervoor zorgen dat het punt waarop inhoudelijk kritiek kan worden geleverd op deze overtuiging nooit zal worden bereikt. Dat punt is wat ervoor zorgt dat men kritisch tegenover de overtuiging staat, met als gevolg dat men dat standpunt niet in wenst te nemen.

De vraag die de laatste tijd rijst binnen de samenleving is er een die antwoord vraagt op de politiek zoals Wilders die bedrijft. Hoe kan men een populist bestrijden? Evident lijkt het, dat het proberen uit te bannen van de, in de ogen van de meerderheid, onwenselijke overtuiging niet werkt; sinds Wilders’ eerste proces in 2011 en na zijn tweede proces in 2016 is zijn electoraat alleen gegroeid. De enige manier om, als men overtuigd is van de morele verwerpelijkheid van Wilders’ standpunt, ervoor te zorgen dat dit standpunt niet de overhand krijgt, is het prediken van dit standpunt toelaten en daar binnen een publiek debat tegen ten strijde trekken. Niet alleen om zo mensen kennis te laten nemen van overtuigingen waar zij het mee oneens zijn, maar ook met de argumenten die met dat standpunt gepaard gaan.

Nu kan als een tegenargument aangevoerd worden, dat het voeren van een debat niet binnen ieders behoefte ligt, en dat dit laatste geen effect teweeg zal brengen omdat de groep waar zij betrekking op dient te hebben niet zal deelnemen aan het debat. Een antwoord hierop is het feit dat de behoefte aan een kritische houding, en daarmee deelname aan het debat, alleen bekrachtigd kan worden als daar ook de ruimte voor is. Een verbreding van het publieke debat door het wegvegen van de politieke correctheid kan deze houding laten bloeien: “Zodra de discussie onderwerpen vermijdt die groot en belangrijk genoeg zijn om geestdrift te wekken, wordt het denken van een volk nooit tot de grond toe in beweging gebracht, en blijft de impuls uit die zelfs mensen van het meest alledaagse verstand verheft tot de waardigheid van denkende wezens”.³⁸ Dat het immigratiedebat groot en belangrijk genoeg zijn om geestdrift te wekken lijkt evident en om deelname van ieder Nederlands burger te bewerkstelligen zal de machtsverhouding tussen overtuigingen binnen het publieke debat rechtgetrokken moeten worden.

³⁷ Cliteur, Wilders, 64.

³⁸ Mill, Over Vrijheid, 75.

3.3 Betekenisverlies van morele concepten en het gevaar dat hierin schuilt

Politieke correctheid voedt niet alleen de overtuiging van een verwerpelijke mening. Ook de betekenis van concepten waaruit een mening of overtuiging bestaat die verdedigd wordt gaat verloren, wanneer zij niet meer verdedigd hoeft te worden. Het voeren van een publiek debat is noodzakelijk voor de herinvulling van de concepten en als dit debat niet gevoerd wordt, "...blijft alleen de schil over, het kaf van de betekenis, terwijl de fijnere kern verloren is gegaan".³⁹ Dit is te zien bij concepten die centraal staan binnen het immigratiedebat, zoals 'tolerantie'. Tolerantie, of verdraagzaamheid, is een deugd waar vaak naar wordt verwezen; men moet verdraagzaam staan tegenover immigranten en/of de andere cultuur die zij uitdragen. Als tolerantie wordt gedefinieerd als "...het 'verdragen' van meningen (of iets dat op een mening lijkt), waarmee men het *niet* eens is, maar die toch als meningen moeten worden gedoogd,"⁴⁰ lijkt het logisch wat hiermee bedoeld wordt.

Echter, dit lijkt in de praktijk niet het geval. Deze deugd is wanneer uitgedragen absoluut. Dit houdt in dat een mening, zoals die van Wilders binnen het immigratiedebat, ook getolereerd zou moeten worden. Het wordt duidelijk dat dit niet het geval is wanneer wordt gekeken naar het aantal mensen dat aangifte tegen hem deed: 6500⁴¹. Ook hem, zoals eerder beschreven, vooraf aan een debat buitenspel zetten door het gebruik van termen zoals 'xenofobie' duidt hierop. De laatste jaren lijkt er een trend te heersen binnen het Nederlandse politieke klimaat waarbij een intolerante houding tegenover intolerantie centraal staat. Zolang dit geen betrekking heeft op meningen maar op bijvoorbeeld geweld is dit een juiste positie op basis van Mills schadebeginsel. Maar zodra dit principe ook op meningen wordt toegepast is dit een foute interpretatie en een verlies van betekenis.

Tolerantie heeft daarbij als deugd nog een belangrijke functie binnen de context van de vrijheid van meningsuiting; het is de deugd die ervoor zorgt dat alle meningen en overtuigingen verschijnen op het strijdtoneel van de woorden. Inmiddels is bekend wat voor nadelige gevolgen dit kan hebben als hiervan geen sprake is: het verliezen op een kans van het kennen van de waarheid, het teniet doen van de waarde van een oordeel, het verstoren van de machtsverhoudingen binnen het publieke debat, het ontnemen van de kans op een kritische houding tegenover een mogelijk verwerpelijk standpunt, het ontnemen van de kans op normalisatie van kwetsende concepten en het veroorzaken van een verlies van betekenis van morele concepten die centraal staan en van belang zijn binnen onze samenleving.

De oorzaak van deze verandering in betekenis is het feit dat de overtuigingen waar het klassieke tolerantiebegrip voor streed niet meer verdedigd hoeven te worden. "Voor het overgrote deel van de Nederlandse bevolking betekent verzoening, drie-eenheid, transsubstantiatie helemaal niets. De grote gesecculariseerde massa - en daartoe behoort ook de moderne intelligentsia - weet eenvoudigweg niet waar dat over gaat."⁴² Het gevolg hiervan is dat de deugd van de

³⁹ Mill, *Over Vrijheid*, 81.

⁴⁰ Cliteur, Wilders, 84.

⁴¹ Cliteur, Wilders, 86.

⁴² Paul Cliteur, "De pervertering van het klassieke tolerantie begrip," in *De lege tolerantie: over vrijheid en vrijblijvendheid in Nederland*, (Amsterdam: Boom, 2001), 114.

tolerantie niet meer in klassieke zin beoefend hoeft te worden; door de eensgezindheid botsen er geen meningen of overtuigingen meer en is er niets meer om tolerant tegenover te staan.⁴³

De schil die overblijft wordt gekenmerkt door tolerantie voor wat men moreel goedkeurt. Zo stellen tegenstanders van Wilders dat men tolerant moet zijn tegenover immigranten en/of moslims, maar dezelfde groep is intolerant tegen de overtuiging die hun eigen overtuiging tegensprekt. De kracht van een concept zoals tolerantie, en zijn betekenis, blijft behouden door de strijd die alleen mogelijk is als men vanuit de overtuiging moet strijden tegen de tegenovergestelde overtuiging.⁴⁴ In zekere mate is dit nu ook terug te zien; nu men moet strijden voor tolerantie binnen de samenleving tegenover andere groepen wordt tolerantie als begrip ook meer genoemd en keert haar kracht in zekere zin terug. Te betreuren is dat zij terugkeert in “geperverteerde”⁴⁵ vorm, met een foutieve betekenis. Het is daarom belangrijk om alle soorten meningen vertegenwoordigd te hebben in het publieke debat. De twijfel die hierdoor ontstaat zorgt ervoor dat de juiste betekenis van belangrijke morele concepten zoals tolerantie behouden blijft. Tolerantie begrepen in zijn klassieke betekenis kan gezien worden als een belangrijk middel voor een gelijke woordenstrijd, met alle voordelen die een gelijke strijd met zich meebrengt.

Hierbij moet onderkend worden dat dit niet alleen geldt voor tegenstanders van Wilders maar ook zijn electoraat. De impasse die is ontstaan is misschien in eerste instantie een symptoom aan een te beperkte vrijheid meningsuiting. Echter, iedere burger die wil deelnemen aan een publiek debat zal het klassieke tolerantiebegrip moeten uitdragen, om zo alle nadeligheid die een te beperkte conceptie van de vrijheid van meningsuiting met zich meebrengt te voorkomen. Dit zal als eerste in gang gezet moeten worden door het begrip van tolerantie en verdraagzaamheid in de wet niet meer op te vatten als intolerantie en onverdraagzaamheid tegenover intolerantie en onverdraagzaamheid. Deze interpretatie van deze concepten zoals in wetsartikel 137c veroorzaakt als eerste de beperking van meningsvrijheid, omdat ze vanuit haar autoritaire positie het aanmatigende van onfeilbaarheid normaliseert en hiermee politieke correctheid stimuleert.

4. Conclusie

De vrijheid van meningsuiting is een concept wat de gemoederen al een tijd bezighoudt binnen het publieke discours. Het proces van Wilders en het immigratiedebat daaromheen laten zien hoe niet alleen een juiste conceptie maar ook implementatie van deze vrijheid gewenst is voor het voeren van een gewenst publiek debat. Deze juiste conceptie bestaat uit het feit dat de vrijheid van meningsuiting gezien moet worden als een middel dat gebruikt wordt door een bepaalde groep om hun politieke of morele standpunt te bekrachtigen. Inherent is daarmee de afwijzing van het tegenovergestelde standpunt. Paradoxaal genoeg zijn de grenzen van de vrijheid van meningsuiting onderwerp van discussie, waardoor de legitimiteit van een grens op basis van een moreel principe onmogelijk is. Aan het

⁴³ Cliteur, “De pervertering”, 114.

⁴⁴ Mill, Over vrijheid, 86.

⁴⁵ Cliteur, Wilders, 85.

schadebeginsel van Mill kan wel legitimiteit worden toegeschreven, omdat zij geen betrekking heeft op meningen, maar op fysiek geweld.

Dit leidt ertoe dat een *offense principle* zoals dat van Joel Feinberg, of de huidige restricties in de vorm van wetsartikelen 137c en 137d, illegitiem en onwenselijk zijn. Aan de hand van Mill blijkt dat dit aanmatigen van onfeilbaarheid als gevolg heeft dat in potentie de waarheid niet meer gekend kan worden wanneer zij verboden wordt, waardoor progressie van een samenleving niet mogelijk is. Tevens is duidelijk geworden dat het aanmatigen van onfeilbaarheid kan leiden tot politieke correctheid en scheve machtsverhoudingen binnen het publieke debat. Zij hebben als gevolg extremere posities in het debat en aanhang voor een, in de ogen van de meerderheid, verwerpelijke mening. Ook heeft het aanmatigen van onfeilbaarheid het doen verstommen van een kritische houding als gevolg, wat leidt tot betekenisverlies van morele concepten zoals 'tolerantie', die centraal staan en van belang zijn binnen onze samenleving. Dit alles draagt bij aan de huidige onwenselijk staat van het immigratiedebat.

Het doorbreken van de status quo zal mogelijk zijn als de concepten tolerantie en verdraagzaamheid juist worden geïnterpreteerd in de wet. Zodra de beperking van de meningsvrijheid hier wordt opengebroken, kan de twijfel weer zijn intrede doen binnen het publieke immigratiedebat op de plek waar nu de politieke correctheid zich heeft genesteld. De kritische reflectie dit teweegbrengt kan de gewenste progressie binnen onze samenleving bewerkstelligen.

Het is belangrijk om op te merken dat dit paper niet opgevat moeten worden als een manifest voor de belediging. Het punt is dat principes die het volk moeten weerhouden van beledigingen legitieme gronden moeten hebben; het feit dat een overtuiging als onfatsoenlijk wordt geacht is dat niet. Bovendien is een open en vrij debat noodzakelijk voor het gewenste debat dat tot het vinden van de waarheid, en dus progressie, zal leiden. Vervolgonderzoek zal moeten uitwijzen of het mogelijk is strengere restricties dan het schadebeginsel van Mill op basis van legitieme principes te formuleren. Tegelijkertijd is het wenselijk dat deze strengere restricties progressie niet in de weg zullen staan.

Het standpunt dat een verbreding van meningsuiting zal leiden tot het doorbreken van de status quo van het verharde immigratiedebat is echter niet geheel oncontroversieel. Maar mijn (wellicht naïeve) gedachte is juist dat wanneer wordt teruggегrepen naar de klassieke betekenis van 'tolerantie' en het verlichtingsdenken van Mill dit toch bereikt kan worden. Ik ben hoopvol dat het kritische denken dat hierdoor gestimuleerd wordt ons zal leiden naar een staat voorbij de onwenselijkheid van het huidige immigratiedebat. Tegelijkertijd ben ik me bewust van het feit dat mijn analyse ook niet onfeilbaar is. Ik vind echter geruststelling in het feit dat, in de geest van Mill, zelfs het bijdragen van een onware overtuiging ook bijdraagt aan het vinden van de waarheid.

Literatuur:

- Bhikie, Avinash. "Interview Siebrand Buma 'Verruiming vrijheid van meningsuiting vergroot kans op geweld.'" *Nu.nl*, 15 december, 2016. Geraadpleegd op 15 december 2016. <http://www.nu.nl/politiek/4365763/interview-buma-verruiming-vrijheid-van-meningsuiting-vergroot-kans-geweld.html>
- Cliteur, Paul. "De pervertering van het klassieke tolerantie begrip." In *De lege tolerantie: over vrijheid en vrijblijvendheid in Nederland*. (Amsterdam: Boom, 2001), 114.
- Cliteur, Paul. "De zaak Wilders." In *Bardot, Fallaci, Houellebecq en Wilders*. (De Blauwe Tijger, 2016), 63 – 86.
- Duk, Wierd. "Ik stem pvv, maar loop er niet mee te koop". *AD*, 26 november, 2016. Geraadpleegd op 15 december 2016. <http://www.ad.nl/dossier-nieuws/ik-stem-pvv-maar-loop-er-niet-mee-te-koop~af11437b/>
- Feinberg, Joel. "Offense to others." On *The Moral Limits of the Criminal Law*. Volume 2. (Oxford: Oxford University Press, 1985), 1 – 44.
- Fish, Stanley. "There's No Such Thing as Freedom of Speech and it's a Good Thing Too." (Oxford: Oxford University Press, 1994), 103 – 104.
- Haenen, Marcel. "Wilders schuldig tot aanzetten tot discriminatie, geen straf". *NRC*, 9 december, 2016. Geraadpleegd op 20 januari, 2017. <https://www.nrc.nl/nieuws/2016/12/09/volg-hier-het-vonnis-in-minder-minder-zaak-tegen-wilders-a1535780>
- Jager, Kleis. "Dit is een oorlog tegen onze vrijheid". *Trouw*, 18 januari, 2015. Geraadpleegd op 15 december 2016. <http://www.trouw.nl/tr/nl/33627/Aanslag-Charlie-Hebdo/article/detail/3831966/2015/01/18/Dit-is-een-oorlog-tegen-onze-vrijheid.dhtml>
- Kuiper, Martin, en Benschop, Lucas. "Wilders: Wij zijn niet xenofob of racistisch." *Nu.nl*, 25 mei, 2010. Geraadpleegd op 4-1-17. <http://www.nu.nl/politiek/2251677/wilderswij-niet-xenofob-of-racistisch-.html>
- Mill, John S. *Over vrijheid*. (Amsterdam: Boom, 1989), 43 – 86.
- Nieuwsuur, Steenberg: het protest dat 'de toon zette voor het azc-debat', geüpload op 1 augustus 2016. Waargenomen op https://www.youtube.com/watch?v=nZz9jj270_M
- van Mill, David. "Freedom of Speech". *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Winter 2016 Edition), Edward N. Zalta (ed.). Geraadpleegd op 20 januari, 2017. <https://plato.stanford.edu/archives/win2016/entries/freedom-speech/>
- Wijnberg, Rob. In *Dubio: Vrijheid van meningsuiting als het recht om te twijfelen*. (Amsterdam, Prometheus, 2010), 19 – 104.
- "Wilders schuldig aan groepsbelediging en aanzetten tot discriminatie." *Rechtbank Den Haag*, 09 december, 2016. Geraadpleegd op 11-01-17. <https://www.rechtspraak.nl/Organisatie-en-contact/Organisatie/Rechtbanken/Rechtbank-Den-Haag/Nieuws/Paginas/Wilders-schuldig-aan-groepsbelediging-en-aanzetten-tot-discriminatie.aspx>

Faculteit Geesteswetenschappen

Versie september 2014

VERKLARING KENNISNEMING REGELS M.B.T. PLAGIAAT

Fraude en plagiaat

Wetenschappelijke integriteit vormt de basis van het academisch bedrijf. De Universiteit Utrecht vat iedere vorm van wetenschappelijke misleiding daarom op als een zeer ernstig vergrijp. De Universiteit Utrecht verwacht dat elke student de normen en waarden inzake wetenschappelijke integriteit kent en in acht neemt.

De belangrijkste vormen van misleiding die deze integriteit aantasten zijn fraude en plagiaat. Plagiaat is het overnemen van andermans werk zonder behoorlijke verwijzing en is een vorm van fraude. Hieronder volgt nadere uitleg wat er onder fraude en plagiaat wordt verstaan en een aantal concrete voorbeelden daarvan. Let wel: dit is geen uitputtende lijst!

Bij constatering van fraude of plagiaat kan de examencommissie van de opleiding sancties opleggen. De sterkste sanctie die de examencommissie kan opleggen is het indienen van een verzoek aan het College van Bestuur om een student van de opleiding te laten verwijderen.

Plagiaat

Plagiaat is het overnemen van stukken, gedachten, redeneringen van anderen en deze laten doorgaan voor eigen werk. Je moet altijd nauwkeurig aangeven aan wie ideeën en inzichten zijn ontleend, en voortdurend bedacht zijn op het verschil tussen citeren, parafraseren en plagiëren. Niet alleen bij het gebruik van gedrukte bronnen, maar zeker ook bij het gebruik van informatie die van het internet wordt gehaald, dien je zorgvuldig te werk te gaan bij het vermelden van de informatiebronnen.

De volgende zaken worden in elk geval als plagiaat aangemerkt:

- het knippen en plakken van tekst van digitale bronnen zoals encyclopedieën of digitale tijdschriften zonder aanhalingstekens en verwijzing;
- het knippen en plakken van teksten van het internet zonder aanhalingstekens en verwijzing;
- het overnemen van gedrukt materiaal zoals boeken, tijdschriften of encyclopedieën zonder aanhalingstekens en verwijzing;
- het opnemen van een vertaling van bovengenoemde teksten zonder aanhalingstekens en verwijzing;
- het parafraseren van bovengenoemde teksten zonder (deugdelijke) verwijzing: parafrasen moeten als zodanig gemarkeerd zijn (door de tekst uitdrukkelijk te verbinden met de oorspronkelijke auteur in tekst of noot), zodat niet de indruk wordt gewekt dat het gaat om eigen gedachtengoed van de student;
- het overnemen van beeld-, geluids- of testmateriaal van anderen zonder verwijzing en zodoende laten doorgaan voor eigen werk;
- het zonder bronvermelding opnieuw inleveren van eerder door de student gemaakt eigen werk en dit laten doorgaan voor in het kader van de cursus vervaardigd oorspronkelijk werk, tenzij dit in de cursus of door de docent uitdrukkelijk is toegestaan;
- het overnemen van werk van andere studenten en dit laten doorgaan voor eigen werk. Indien dit gebeurt met toestemming van de andere student is de laatste medeplichtig aan plagiaat;
- ook wanneer in een gezamenlijk werkstuk door een van de auteurs plagiaat wordt gepleegd, zijn de andere auteurs medeplichtig aan plagiaat, indien zij hadden kunnen of moeten weten dat de ander plagiaat pleegde;
- het indienen van werkstukken die verworven zijn van een commerciële instelling (zoals een internetsite met uittreksels of papers) of die al dan niet tegen betaling door iemand anders zijn geschreven. De plagiaatregels gelden ook voor concepten van papers of (hoofdstukken van) scripties die voor feedback aan een docent worden toegezonden, voorzover de

mogelijkheid voor het insturen van concepten en het krijgen van feedback in de cursushandleiding of scriptieregeling is vermeld.

Universiteit Utrecht

In de Onderwijs- en Examenregeling (artikel 5.15) is vastgelegd wat de formele gang van zaken is als er een vermoeden van fraude/plagiaat is, en welke sancties er opgelegd kunnen worden.

Onwetendheid is geen excuus. Je bent verantwoordelijk voor je eigen gedrag. De Universiteit Utrecht gaat ervan uit dat je weet wat fraude en plagiaat zijn. Van haar kant zorgt de Universiteit Utrecht ervoor dat je zo vroeg mogelijk in je opleiding de principes van wetenschapsbeoefening bijgebracht krijgt en op de hoogte wordt gebracht van wat de instelling als fraude en plagiaat beschouwt, zodat je weet aan welke normen je je moeten houden.

Hierbij verklaar ik bovenstaande tekst gelezen en begrepen te hebben.

Naam: Bart Gulden **Studentnummer:** 3904202

Datum en handtekening:

Dit formulier lever je bij je begeleider in als je start met je bacheloreindwerkstuk of je master scriptie.

Het niet indienen of ondertekenen van het formulier betekent overigens niet dat er geen sancties kunnen worden genomen als blijkt dat er sprake is van plagiaat in het werkstuk.